

Białystok, miasto powiatowe gub. grodz. Powiat białostocki w zachodniej części gub. grodzieńskiej zajmuje przestrzeń 2551,5 w. kw. czyli 265,812 dz. Powierzchnia powiatu białostockiego cała prawie równa i niska, szczególnie w części południowej. Rzeki Narew i Biebrza odgraniczają całą zachodnią część powiatu od Królestwa Polskiego. Narew toczy swe nurty wśród łąk rozległych, niskich, błotnistych. Z dopływów Narwi najważniejszą jest Supraśl, rzeka spławna, przyjmująca także dopływy: rzeki Białą, Płaską i Niewodyszę. Dla powiatu nierównie ważniejszą jest Biebrza z dopływem swoim z prawej strony Netty. Z jezior w powiecie najznaczniejsze: Augustowskie czyli Czechowskie w pobliżu Knyszyna i Nersel. Błota i moczary ciągną się wzdłuż rzek; na jesieni zalane wodą, latem zaś można je przebyć, oprócz zakątka przy ujściu Narwi i Biebrzy, prawie całkiem niezaludnionego. Część północno-zachodnia pomiędzy Narwią i Bieb-

rza zwana była dawniej „trak-
tem zatykockim“. Gleba kamie-
nista, ale urodzajna. Łąki uwa-
żane są za najlepsze w całej
gubernji. Ludność w r. 1907
(oprócz miasteczek) wynosiła
138,052 osób płci obojej. Z mia-
steczek znaczniejsze są: Knyszyn
(4573 mieszk.), Goniądz (4069
m.), Suraż (2029 m.), Choroszcza,
Supraśl, Trzcianna, Janopol, Gró-
dek, Zabłudow. W powiecie roz-
winięty jest w wysokim stopniu
przemysł: fabryk i zakładów
przemysłowych liczone w r. 1907
na ogół 374, w tem młynów—
159, tkackich—79, garbarni—36,
kortowni — 24, przędzalni—20
etc.

Białystok leży nad rzeką Białą, dopływem Supraśli, w odległości 74 wiorst na poł.-zach. od Grodna, 120 od Brześcia, 162 od Warszawy i 226 od Wilna, przy zbiegu pięciu linii kolejowych. Białystok zbudowany został przez Gedymina w r. 1320. Jan Kazimierz nadał go jako wieś wraz z innemi dobrami Stefanowi Czarneckiemu, po zgonie którego przeszedł w drodze sukcesji do wnuka jego po córce, Klemensa Branickiego. Branicki w połowie XVIII wieku obrał tu sobie rezydencję, odbudował pałac i wieś zamienił w miasteczko. Było to jedno z najokazalszych miast polskich; z powodu wspaniałego pałacu, pięknych i wielkich ogrodów, wielkich kamienic, zwane Wersalem podlaskim. Sukcesorowie Branickiego Potoccy sprzedali dobra białostockie królowi pruskiemu, ponieważ jednak hetmanowa Branicka, mając dożywocie, przeżyła rządy pruskie, sukcesorowie w r. 1809 sprzedali

dobra białostockie Aleksandrowi I. Po pokoju tylżyckim Białystok został przyłączony do Rosji i do r. 1842 był miastem obwodowem, a odtąd powiatowem. Ulice dawniejsze są zabudowane dosyć porządnie, mianowicie: Warszawska, Lipowa, Niemiecka, zaś nowowznoszone są krzywe i ciasne. Parafjalny kościół katolicki Wniebowzięcia N. M. P., założony został w r. 1584 przez marszałka Piotra Wiesońskiego. Zaś w latach 1900—1905 został on, dzięki inicjatywie bisk. Zwierowicza i staraniom ks. kan. Szwarca, znakomicie powiększony i przebudowany. Ludność w r. 1907 wynosiła 76.865 osób.

Białystok jest najbardziej przemysłowym miastem na całym obszarze Litwy i Białejrusi. W r. 1907 liczono w mieście 334 fabryk i zakładów przemysłowych, zatrudniających przeszło 5800 robotników. Produkcja wynosiła przeszło 6 mil. rb. Najwięcej jest fabryk tkackich, bo aż 175 z produkcją roczną 2,373.400 rubli, następnie przędzalni — 51 z produkcją roczną 856,700 rubli, fabryki sukna — 18 z prod. roczną 669.200 rubli, garbarni — z prod. roczną 125.400 r. i t d.

Z ogólnej sumy produkcji całej gubernji czyli z 17681 tys. rubli wypada na Białystok 6007 tys. rubli i na powiat 3845 tys. rubli, a więc razem 9352 tys. rb., czyli przeszło połowa produkcji całej gubernji.

Białystok posiada szkołę realną, prywatne gimnazjum, szkołę handlową, instytut żeński w byłym pałacu Branickich, gimnazjum żeńskie i czteroklasową szkołę miejską.